

усіх виданнях, не належала Григорію Шевченку, а якоїсь бідної влови, яка "переселилась" на сільський цвинтар, а хата, обшарпана з усіх боків, стояла пустою. Ніяк в такій хатині не могла розміститись велика сім'я Шевченків. За переказами, батько Тараса чумакував, не був таким бідняком, яким малювала його кліка літературної доби советського реалізму

З тією ж метою використовувалась і кирилівська хата дяка, в якій нібито вчився малий Тарас. Вона збереглась до нашого часу, над нею надбудовано захисну споруду, і стояти тепер їй вічно. Але насправді це не хата, а маленька споруда розміром 4×5 метрів, складена з дубових стовбурів,

що служила дякові за надвірну комору, чи, як називають, шпихлір, а поряд стояла добротна хата-школа (вона, на жаль, не збереглась, а комора, на щастя, збереглась)

А в коморі вже на початку радянської влади прорізали вікна і поселяли там вчителів. Олександр Відоменко добре пам'ятає, що останнім жив у ній учитель математики Іван Власович Тільки десь наприкінці 50-х років советські "стратегі" оголосили комірчину Тарасовою школою

Ось така гірка правда про Тарасову хату та його школу

Українське слово,
1998, № 9

Ірина Петренко-Федишин

МУЗЕЙ В БАВНД БРУКУ ЯК СКАРБНИЦЯ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Музей-архів при св. Андріївській церкві-пам'ятнику в Бавнд Бруку є однією з живих клітин Українського православного центру, що його заснував Блаженніший Митрополит Мстислав — не тільки визначний церковний і культурний провідник, але й великий український патріот і соборник.

Український православний центр знаходиться за кілька миль від центрального стейтового (штатного) університету — Ратгерс, так само як і від одного з найкращих університетів Америки — Принстона. Історія цього центру пов'язана з місцевою американською історією. В склад земель центру входить маєток визначного американського громадянина Гендріка Фішера, що був присутнім на підписанні Декларації Незалежності ЗСА в 1776 році. Його резиденція, яка проголошена офіційно історичною пам'яткою Нью Джерсі, сьогодні є консисторією Української православної церкви в діаспорі.

Над цим усім маєстатично підноситься унікальна архітектурна форма церкви-пам'ятника св. Андрія, яка є оригінальним пам'ятником на честь українського бароко. Ця церква є пам'ятником, присвяченим усім тим, що боролись і загинули за волю України, особливо жертвам великого геноциду — голоду в Україні в 1933 році. Інтер'єр церкви відзеркалює містерію і красу візантійської християнської духовності. Церкву декорував в неовізантійському стилі визначний український митець Петро Холодний.

Як не згадати всім нам відомого цвинтаря, на якому спочивають українці всіх віросповідань із ЗСА та інших країн. Їхні могили, що, на жаль, зростають швидким темпом, переконують нас у святості і тендітності людського життя, яке скоро минає, тільки ідеї, дії та ідеали живуть вічно. Ці могили нагадують нам те, за що боролись наші предки, нашу спадщину, яку ми, їхні нащадки, повинні зберігати та гідно передавати нашим дітям.

Доказом цієї живучості та невмирущості української духовності та ідеалів, якими жили і за які вмирали і далі вмирають найкращі сини і дочки України, є колекція музею-архіву в Бавнд Бруку. Цей музей є скарбницею нашої дорогоцінної спадщини, яку нещадно нищили і далі нищать наші вороги, які хочуть вирвати з корінням нашу душу варварським способом, нищачи та фальсифікуючи нашу історію, наше минуле, а самих українців хочуть перетворити на сіру масу, без свого національного обличчя, історії і культури.

Музей-архів в Бавнд Бруку і є цією скарбницею, що зберігає цінні пам'ятки, які є свідками і документами нашої історії, старовинної культури, наших національних ідеалів та аспірацій. Цей музей був заснований в 1966 р. Унікальні колекції музею, щедро доповнювані експонатами втікачів під покровом владики Мстислава, зберігають рідкісні пам'ятки з часів Петра Могили, гетьманів Богдана Хмельницького та Івана Мазепи, з часів відродження Української автокефальної православної

Біля церкви — пам'ятника в Бавнд Бруку.
Фото, 1970.

церкви та української державності. Ці колекції поділяються на чотири відділи: церковно-релігійний, історичний, етнографічний та архівно-бібліотечний.

Цілий ряд культурних і церковних пам'яток загинуло і гине далі в Україні (згадати б бібліотеку в Києві). Проте, люди рятували і ховали речі з понищених церков, зберігаючи їх як святість, та згодом вивозячи і передаючи їх до музею. Чимало врятованих ікон, хрестів, старовинних рукописів і друківаних книг вивезено і передано до музею в Бавнд Бруку. Тут цікаво згадати історію одного з рукописів, що зберігається в музеї, а саме церковного службника, так званого "Восьмигласника", з нотами з XV століття. Ця книга оздоблена художніми заставками і різнокольоровими узорами на цілу сторінку. Вона була передана українцям одним італійцем, що був в Україні після Другої світової війни.

Між стародруками знаходиться книжка Петра Могили про православну віру (1645 р.), а також львівський "Апостол", що його видав Іван Федоров, греко-католицький службник (1617 р.). Там також знаходимо такі історичного характеру документи, як оригінальні грамоти гетьманів Івана Мазепи та Івана Скоропадського з власноручними підписами з початку 18-го століття. Особливо багатий музей на

матеріали з новітньої історії України, як, наприклад, першодруку Універсалів Української Центральної Ради, прапори армії УНР, колекція грошей і поштових марок УНР та ціла колекція (понад 300) оригінальних фотографій членів армії і Уряду УНР. Цілоком окремий відділ присвячений Симоніві Петлюрі.

З церковних речей варто згадати старовинні ікони. Одна з них зображує Матір Божу, преподобних Антонія і Теодосія і Успенський Собор Київської Печерської Лаври. Цю ікону монахи Лаври в 1702 році подарували гетьманові Мазепі. Після останньої війни ця ікона потрапила до торговця в Києві, де її купив американський адвокат і згодом передав її членові УЦР Арнольдові Марголіну, який передав її українцям. Ікона "Введення до храму" з Софійського Собору в Києві має понад 500 років. Ікона Божої Матері з Херсонщини походить з 16-го століття.

Документами і доказом переслідування та вандалського знищення української церкви в Україні є врятовані клаптики священничого вбрання, подерті більшовиками ризи та поколені і попробивані ікони. Такою є ціла збірка фотографій, понищених більшовиками церков. Історичне значення має епитрахиль Петра Могили з 1630 року та епитрахиль з Софійського Собору з 1712-го року.

Унікальною і, може, найціннішою є колекція антимінсів, призначенням яких було заступити церковний престол, без якого не можна служити св. Літургії. Антимінс це прямокутний шмат матерії (в якому зашиті моші святого) з графічним зображенням покладання Ісуса Христа до гробу, супроводженням відповідними символами і текстом та метрикою (рік, назва церкви, місцевості, монарха та власноручний підпис єпископа). Все це надає антимінсові історичного і мистецького значення. Між ними є антимінс (з деревориту) київського митрополита Сильвестра Косова (1650 р.), який зустрічав гетьмана Хмельницького при його в'їзді до Києва.

В колекції церковних наспрестольних речей є багато хрестів, чаш та євангеліє. Хрести з Києва походять з XIII і XIV століть. Цікаві зразки гупульських дерев'яних хрестів походять приблизно з XVI і XVII століть.

Унікальною є колекція біжутерії з XVI—XVII століття, потайки збережена професором Мошенком і перевезена в еміграцію. Цікавий характер мають декоративні хрести і коронки, вироблені на Волощині, які носили жінки в Бессарабії і на Поділлі разом з намистом і дукатами.

В історичному відділі є багато різних фотографій і портретів визначних ієрархів

Української православної церкви, більшість яких була знищена на засланнях і в тюрмах. Серед них є портрет київського митрополита Василя Липківського, першого митрополита Української автокефальної православної церкви в Києві (1917–1918 рр.). В музеї зберігається його чаша, яку привезла до Америки вдова поета Плузника, що загинув на Соловках.

Надзвичайну мистецьку цінність мають колекції етнографічного відділу. Базою того відділу є колекція професора Костя Мощенка з Полтави. Йому пощастило врятувати скарби народного мистецтва, зокрема рештки церковних вбрань, що їх знищили більшовики, ліквідуючи музей при архиєрейському домі в Полтаві. З них унікальними є фрагменти вишиваних і вибиваних підризників і одягу, які репрезентують церковний стиль української народної вишивки. Зокрема, треба згадати колекцію старовинних килимів, вручну тканих плахт та старовинну народну вишивку, особливо колекцію полтавських вишивок і різьби з XVI і XVII століть. Дуже цінною є колекція 4000 зарисовок та збірка писанок з різних місцевостей України.

Однією з найбільших цінностей музею є клейноди гетьмана Івана Мазепи, символ української державності.

Годі перераховувати всі скарби, що знаходяться в музеї-архіві в Бавнд Бруку. Музей відвідують не тільки українці з цілого світу, але й багато неукраїнців. Нині музей знаходиться в стані переорганізації, каталогування, інвентаризації та реставрації експонатів.

Музей взагалі є виявом національної свідомості й громадського росту та мірилом

культурного рівня і скарбницею духовних цінностей певної нації. Її духовні цінності ми повинні зберігати, плекати та гідно передавати нашим будучим поколінням — таким чином творячи спадкоємність культури і традиції, як це роблять всі цивілізовані нації світу.

Особливо тепер, коли в Україні відбувається сильна русифікація та викорінювання української духовності, справа збереження, культивування нашої спадщини набирає монументального значення в збереженні і продовженні існування української національної ідентичності і культури. Цей музей з його цінними колекціями повинен стати не тільки скарбницею та пропагандистом нашої культури і мистецтва серед ширшого світу, але й культиватором всього найкращого і автентичного в українській історії і мистецтві серед нас самих.

Щоб створити і утримати музей на високопрофесійному рівні, вимагається постійного поповнення експонатів та фінансових фондів на утримання музею, на влаштування окремих виставок, на збільшення колекцій, на фаховий музейний персонал, на консервацію і реставрацію експонатів, на виготовлення каталогів, пресових звітів та окремих збірників і т. д. Все це потребує невсипушої праці фахового персоналу та великих фондів і моральної та фінансової підтримки всього громадянства.

Успіх і доля музею в Бавнд Бруку з його унікальними колекціями залежатиме від нас самих, — як громадянства, так і кожного з нас індивідуально, інакше музей не зможе виконувати своєї культурної місії та взагалі існувати.

Вашингтон

Микола Цибенко

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ ФОЛЬКЛОРУ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Жа високій хвилі відродження ментальності української державності й культури у 1989 р. в Дніпропетровському університеті при кафедрі української літератури, якою на ті часи завідувала доктор філологічних наук професор К. П. Фролова, була заснована науково-дослідна лабораторія фольклору, народних говорів та літератури Придніпровського регіону. В 1997 р. Вчена рада університету присвоїла цій лабораторії ім'я Олеся Гончара.

Названа лабораторія має певні набутки, про які, гадаємо, належить проінформувати

наукову громадськість, фольклористів, чия родина збільшилась на п'ять науковців — на одну наукову структуру — дослідну лабораторію в Дніпропетровському університеті, в специфічному регіоні, де такий осередок вивчення народної національної культури необхідний.

Передусім подамо інформацію про публікації лабораторії, укомплектованої переважно з фольклористів-неофітів, але відданих своїй справі, що відчутно в емоційному підтексті публікацій і що не порушує науковості змісту. Так брошура К. П. Фро-